

Nina Fárová. Úvod: Jak moc bolí sebereflexe?	1
Petr Bittner. Bittnerovo hledání kořenů svého takzvaného feminismu	2
Lukáš Senft. Feminista je muž, který dospěl	4
Natálie Veselá. Feminismus prospívá všem	7
Jan Andrš. Nároky ukřivděných	8
Jan Škrob. Bez feminismu nelze být sám sebou	9
Pavla Špondrová. #MeToo, feminismus a genderman	10
Richard Juřík. Kdo se nebojí sám sebe, nemusí se bát ani genderu	12
Stanislav Biler. K feminismu mě přivedlo pozorování tradičního světa	14
Lucie Viktorinová. Vzkaz sestrám (a bratrům)	15
Tomáš Pavlas. Můj gender, můj feminismus, moje osvobození	16
Společný závěr	18
Autorský tým	19
O iniciativě Genderman	20

GENDERMAN: MUŽSTVÍ a FEMINISMUS

Tomáš Pavlas, Petr Bittner (eds.)
Vydala Otevřená společnost, o. p. s.,
v rámci projektu Genderman – Kritická mužská studia
podpořeného Úřadem vlády ČR.
© 2018 Otevřená společnost, o. p. s.
Ilustrace: Šárka Motyčková.
Jazyková korektura: Alena Ortenová.

Nina Fárová

Úvod: Jak moc bolí sebereflexe?

Ženy mají oproti mužům jednu podstatnou výhodu – desítky let systematického feministického myšlení. Feministické myšlenky a reflexe postavení žen v naší společnosti jsou součástí akademického i laického prostoru již více než sto let. Feministické hnutí dalo ženám v historii již spoustu prostoru k tomu, aby se mohly promýšlet své role ve společnosti. Aby si mohly uvědomit, jaká očekávání jsou na ně kladena, aby si mohly říct, jak se s těmito očekáváními vypořádat a jak podle nich, anebo jim navzdory, žít své životy. Těto výsady se mužům v historii prakticky nedostávalo a děje se tomu až v posledních letech, kdy k tomu začínají mít vlastní prostor.

Sebereflexe vlastního postavení ve společnosti je pro ženy vzhledem k historickému vývoji více automatická. Ženy jako skupina mají výrazně víc zkušeností se společenským znevýhodněním, z čehož plyne i zažitá nutnost klást si otázky související s jejich společenským postavením. Chci mít děti? Co znamená být dobrou matkou? Proč můj má můj kolega vyšší plat než já? Proč se ke mně ostatní chovají tak, jako bych si sama neuměla poradit? Proč mě stojí tolik energie prosadit svůj vlastní názor? Podobné otázky si muži dlouho nekladli. Nebylo také proč, nebyla po tom společenská poptávka.

Až s příchodem druhé vlny feminismu se v 70. letech začala rozvíjet úvaha, která se začala zabývat rolí mužů a očekáváními, která jsou s touto rolí spojená. Tato úvaha neměla jen společenský apel, ale získala i své akademické vyjádření ve vznikajícím oboru mužských studií.

Abychom se však mohli všichni posunout ke spravedlivější společnosti, musí muži debatovat a diskutovat o své vlastní privilegované pozici. Ne mohli, ne měli... musí.

Postupně se debata o mužích a mužství dostala až do bodu, kdy jsme zjistili, že genderový řád dopadá vlastně úplně na všechny, muže nevyjímaje. Že i jim klade do cesty překážky související čistě a pouze s jejich biologickým pohlavím. Tím se pro muže otevřela cesta k přemýšlení o vlastním společenském statusu a důsledcích z něho plynoucích. „Co znamená být dobrým otcem?“ je již dnes obvyklá otázka.

K určitým typům sebereflexivních otázek se však muži dostávají až v několika málo posledních letech (i když, samozřejmě, zdaleka ne všichni). Jelikož v historii muži jako skupina vždy drželi moc ve svých rukou a dodnes jsou zvýhodňováni v mnoha oblastech, jejich otázky musí směřovat jiným směrem: zatímco se ženy v minulosti tázaly po důvodech svého znevýhodně-

Petr Bittner

I. Bittnerovo hledání kořenů svého takzvaného feminismu

Svou úvahu povedu dvěma směry. Ten první bude osobní, a v něm se pokusím o co nejpřímnější sebereflexi při hledání potenciálních zdrojů otevřeně feministického smýšlení (a doufám i jednání), které dnes považuju za bytostně vlastní, ba možná za základní stavební kámen své identity. Druhý směr bude věrný mé celoživotní profesi publicisty a (slovy Parlamentních listů samozvaného) společenského kritika. Takto se budu příležitostně dopouštět úvah a závěrů, které jsem při své sebereflexi prodělával.

Jako autor jsem svůj první veřejný a k mému tehdejšímu překvapení i poměrně široce čtený text věnovaný otázce rovnosti žen a mužů publikoval v roce 2014 na stránkách Deníku Referendum. Nesl název Pánevní flexibilita a věnoval se soutěži Miss VŠE. Erotický tanec s názvem „twerk“ byl jednou z objektivních podmínek úspěchu v soutěži, kde mohly studentky získat pracovní stáž u Správy železničních a dopravních cest, která akci spolupředávala. Mým jediným motivem bylo tehdy prostě jenom znechucení. Nepřemýšlel jsem nad tím, že se pouštím do tématu, jež je zatím pro českou názorovou žurnalistiku veskrze cizí. A nepomyslel jsem zatím ani na to, že svůj text píšu ze specifické pozice muže.

Následoval ještě o něco virálnější text, věnovaný kritice pánského klubu vědecké ceny Neuron a pořadu Hyde Park, který její výsledky prezentoval, s názvem Zatímco vědkyně světa stavěly na kafe. Při jeho psaní jsem už začínal víc zvažovat, co vlastně ze své specifické pozice píšu. Zhruba tehdy se mi ozvalo pár veřejně činných feministek s projevy vděku za to, že se tématu genderové nerovnosti veřejně věnuju, a oceňovaly tenkrát zejména dvě věci: že jsem muž, a že používám poměrně ostrý jazyk, mnohdy na hranici politické korektnosti – ani jedno totiž nebylo tehdy obvykle spojováno s feministickou agendou.

Můžu říct, že mě podobná slova podpory motivovala, abych v podobném duchu pokračoval. Zároveň jsem cítil, že moje feministické stanovisko má ještě značné rezervy, mnohdy až propasti, že sám vstupuju do role, která je pro mě do značné míry neprobádaná. Tak moje kroky znejistěly, a začal jsem se proto feministické perspektivě věnovat důkladněji. A ta začala přirozeně ve stále větší míře vstupovat i do mé žité každodennosti – nejen do otázek a témat, nad kterými jsem přemýšlel, ale i do vlastního praktického jednání.

Do role „feministického publicisty“ jsem se dostal zřejmě proto, že o autorskou generaci výš toto téma zcela chybělo. Cítím se tedy být v tomto smyslu spíš generačním produktem, než nějakým programovým hlasem gen-

ní, muži se dnes musí stejně ptát po příčinách (svého) zvýhodnění. Neznámá to, že všichni muži požívají jen výhod a všechny ženy jsou pouze znevýhodněné. Abychom se však mohli všichni posunout ke spravedlivější společnosti, musí muži otevřít diskusi o své vlastní privilegované pozici. Ne že mohou, ne že by měli... ale musí.

Nemusí to vždy být komfortní proces. Vždyť komu by se chtělo přiznávat nadřazenost vlastního pohlaví jako celku nad pohlavím druhým, zvláště když tomu zkušenost daného konkrétního muže nemusí odpovídat, komu by se chtělo aktivně rozpoznávat a otevřeně pak přiznávat všechny ty drobné výhody, které mu dělají život jednodušší? Komu by se líbilo stáhnout se dobrovolně do pozadí jen proto, aby někdo jiný mohl tentokrát vyniknout?

O to více je třeba podporovat všechny muže, kteří tuto reflexi podstupují. A to nejen ze strany žen, ale i ze strany ostatních mužů. I proto je dobře, že existuje iniciativa Genderman. Představuje totiž prostor pro setkávání a diskutování o takových tématech, i možnost přiučit se od mužů, kteří takové reflexe schopni jsou.

I přes bolestivost, kterou někteří popisují, to vnímají jako krok dobrým směrem. Otevírá se jim totiž větší prostor pro svobodnější a rozmanitější cesty jak naložit s vlastními životy. Zároveň tak muži dostávají možnost zasadit se spolu s ženami o demokratičtější společnost.

derové rovnosti. Však jsem byl brzy následován dalšími (z nichž konec konců někteří přispěli i do tohoto sborníku).

Moje chápání feminismu, jeho východisek a mé role v nich se od té doby dál zásadně vyvíjely. Největší školou pro mě bylo bezpochyby moje roční angažmá v kolektivu sekretariátu Rady vlády pro rovnost žen a mužů – tam jsem se naučil hodně o vlastních rezervách, a o hloubce systémové zařátosti vůči této agendě.

Právě tuhle otevřenost vnější kritice, schopnost mlčet a naslouchat a upozadit svoje ego i ve věcech, kde si třeba zrovna přijdu jistý v kramflecích, považuju za zásadně anti-patriarchální, a tedy za nejvíce osvobozující.

Druhým radikálním zlomem pak bylo narození dcery – a moje účast při těhotenství, při porodu a následně v péči. Právě tady jsem narazil na další bezednou množinu nedostatků a hluboko zakořeněných patriarchálních aspektů, které tvoří mou individualitu i celý systém, v němž se dnes s partnerkou jako „rodinná jednotka“ pokoušíme co nejvíce férově a udržitelně fungovat. K tomu tématu však nechám zatím hovořit zkušenější rodiče a nebudu se dopouštět žádných přechytralých úvah – už jen proto, že se zatím v téhle nové roli cítím velmi nejistý. Snad aspoň toto přiznání může být projevem jedné z věcí, které jsem se za roky aktivní genderové sebereflexe naučil: častěji bychom měli my muži využít našeho nezadatelného práva mlčet.

Zamyslím se raději nad kořeny svých dnešních postojů, respektive nad kořeny své upřímné touhy po životě v praktické genderové rovnosti. Pokud vidíme, že taková touha není lidem samozřejmá, co tedy bylo naopak samozřejmé ve světě, do něhož jsem svým psaním vstoupil? A kudy vedla a kde začala cesta, která mne dovedla až sem? Jinými slovy: jaké tedy mohly být příčiny toho, že jsem si zrovna já osvojil otevřené feministické pozice?

Při zpětném pohledu jsem přesvědčený, že klíčový zdroj mého „zdravého vztahu k ženám“, jenž bývá v téhle společnosti nazýván feminismem, je pohříchu patriarchální: je jím můj otec.

Kromě jakési zařité představy o „genderových rolích“, jež byla vlastní celé jeho generaci i všem předchozím, si nevzpomínám, že bych ho slyšel mluvit o ženách povýšeně, ani s typickou přezíravou „galantností“, která ženy zbožšťuje v jejich objektivizovaných projekcích. Ženy ve svém okolí vždy bral za sobě rovné a vždy tak s nimi jednal – a to nebylo v jeho prostředí samozřejmé!

Naopak si velmi dobře vzpomínám, že když v mužských kolektivech přišla řeč na sexistické vtípky a narážky, nikdy se nepřipojil, nikdy si nepřisadil – ačkoli sám byl vždy člověkem, který ve společnosti držel zábavu. Těchto mezí, co je (spíš intuitivně než programově) ochoten považovat za vtípné,

jsem si všimnul už v raném věku. A byl to pro mě jeden z nejsilnějších zdrojů respektu k němu. Pokud se mi v něčem stal můj otec vzorem, byl to jeho přístup k ženám.

Vysokoškolská studia pro mě byla zejména vstupem do nových kolektivů. Přirozeně jsem si vybíral ty, ve kterých jsem se cítil komfortně a jejichž intuitivní nastavení korespondovalo s mými upevňujícími se životními postoji. Tady někde jsem svůj přístup k rovnosti žen a mužů začal také formulovat jako jeden z těchto zásadních postojů. I proto se stal feminismus taky jedním z předmětů mého politicko-filozofického studijního zájmu.

Na vysoké škole jsem se nejčastěji pohyboval v radikálně levicových kruzích. Bylo to prostředí velice přísné na diskurzivní preciznost a feminismus patřil do této výbavy se samozřejmostí. Moje postoje se tedy ustavovaly a posilovaly v prostředí, které bylo zcela prosté jakýchkoli aktivních projevů sexismu nebo šovinismu. Bylo zřejmé, že by se kolektiv od takových projevů automaticky distancoval (ačkoli i tady bylo stále na čem pracovat). Ať si říká o radikálně levicových kruzích, kdo chce, co chce, nabízely mi v letech mého nejdynamičtějšího názorového rozvoje bezkonkurenčně nejsvobodnější a nejpokrokovější prostor ze všech, které se na tehdejších katedrách nabízely. Hlavní liberální proudy akademického světa tahaly z mého pohledu za kratší konec.

Přesto jsme i „my“ tehdy zůstali slepí vůči některým projevům patriarchálního systému. Například když jsme v roce 2012 zakládali spolek pořádající veřejnou školu kritické teorie Generace Z, ukázalo se, že v ustavujícím výboru nás sedí šest mužů. Naše „soudružky“ nás za to po zásluze vytrolily založením Generace Ž, která na sociálních sítích i ve veřejném prostoru vtípně korigovala naše hrdé projevy progresivity a rovnostářství právě upozorňováním na naše limity.

Toto období mi navždy zůstane mementem, že mé veřejné projevy stran feminismu nikdy nebudou samozřejmé, že svou pozici musím neustále podrobovat sebereflexi, a že je musím navždy nechat otevřené kritické reflexi svého okolí. Právě tuhle otevřenost vnější kritice, schopnost mlčet a naslouchat a upozadit svoje ego i ve věcech, kde si třeba zrovna připadám jistý v kramflecích, považuju za zásadně anti-patriarchální, a tedy za nejvíce osvobozující. Dnes už si nedovedu představit, že bych pracoval v kolektivu, který by nebyl anti-patriarchální.

Tato sebereflexe mě musí nutit k zamyšlení: jak snadno se mohlo stát, že pro mě zůstane otázka genderové reflexivity úplně cizí, ba jak snadno se mohlo stát, že projdu životem jako běžný, příležitostný sexista? Není žádným sociologicko-psychologickým objevem Ameriky, že nás do obrovské míry projektuje naše okolí. V případě něčeho tak subtilního, jako je citlivost vůči genderové diskriminaci, to jistě platí dvojnásob. Taková úvaha by pak měla nás „zasvěcené“ vést přirozeně ještě o krok dál: reprodukuje-li v sobě člověk tak snadno stereotypní atavismy, neměli bychom to zohlednit v komunikaci

s těmi, u kterých žádná z jejich institucí od rodičů přes školy prostě a jednoduše nezměnila, co bylo „odjakživa dáno“?

Feminismus pro mě začal jako automatická povinnost, jedna ze základních součástí sebereflexe vlastního každodenního jednání, které je nakonec podmínkou k tomu, aby člověk získal odvahu vyjadřovat se i k ostatním věcem. Vzor v podobě mého otce byl důležitou podmínkou pro to, abych takovou cestu nakonec mohl přijmout jako samozřejmou, intuitivní, tedy cestu, která má nakonec oporu i v tom „zdravém selském rozumu“.

A pokud jsou druhým klíčovým zdrojem vlastní emancipace z patriarchálního vězení právě instituce, ve kterých člověk formuje své postoje, měli bychom se přirozeně snažit tyto instituce měnit směrem k ideálu rovnosti.

A stejně tak platí, že se samotný feminismus nesmí stát do sebe zahleděnou politickou agendou. Musíme mít na paměti, že s každou bitvou za lepší postavení žen v práci, ve škole, v domácnosti, ale i na sportovišti nebo v meště současně bojujeme za spravedlivější společnost jako takovou.

Lukáš Senft

II. Feminista je muž, který dospěl

Vždycky jsem chtěl patřit do nějakého gangu. Když mi bylo osm let, konečně se mi podařilo přifařit se k místní skupince kluků. Posedávali na zastávkách, smáli se a hlučně klábosili – dobře věděli, že se ostatní dívají. Uměli dělat smyky na bicyklech, dokonce celkem zručně házeli bumerangy na nedaleké louce. Taky jsem si pořídil bumerang a vydal se s nimi na výpravu do lesů.

Vůdce, nejstarší, šlachovitý výrostek, nesl prázdnou zavařovací sklenici. Netušil jsem, co plánuje. Uprostřed mýtiny se celá parta zastavila. Začali se sbíráním všelijakých cvrčků, chrobáků a krovkatých střevlíků. Házeli je do zavařovačky. Pak se shromáždili kolem skleněného vězení a „šéf“ vylovil z kapsy zapalovač. Kývl hlavou a vydal příkaz svému posluhovi – jeho „pravá ruka“, neurotický střízlík, vnořil prsty do sklenice a mezi palcem a ukazovákem držel zelenavou kobylku. Podal ji vedoucímu, který škrtl zapalovačem a svíjející se hmyz ponořil do žlutého plamene. Papírová křídélka i křehké nožky zčernaly. Zajíkl jsem se, otočil, utekl. Celou cestu jsem pevně svíral dřevěný bumerang s rytinami klokanů.

To byla první lekce „chlapáctví“, kterou jsem prošvihl. Nenaučil jsem se, jak nepodléhat emocím. Podlehl jsem.

Mé druhé selhání přišlo pro změnu v klanu fotbalovém. V jedenácti letech jsem chodil do fotbalové třídy, byli jsme elitní klub sponzorovaný značkou Umbro. Jenže v průběhu školního roku jsem si uvědomil, že mě vysiluje tlak na „efektivitu týmu“ a nutnost vítězit. Že mě nebaví dělat domácí úkoly z tělocviku (sledovat v televizi fotbal a psát „příkladovou studii“ vybraného hráče: kolik vstřelil gólů, kolikrát fauloval, jaké trestnáky kopal). Že se mé tělo mění podle genetické partitury zděděné po podsaditém dědovi-sedlákovi, že stále méně připomínám zoceleného atleta a co horšího – že víc a víc času trávím četbou knih a malováním „nesmyslů“.

Přestával jsem chodit na tréninky, flákal jsem důležitá utkání. Během jednoho poločasu ke mně přistoupil otec spoluhráče, rtuťovitý fotr neustále stíhaný vlastními ambicemi, a důvěrně se mě optal, jestli po nocích chodím „žrát do lednice“. To by prý vysvětlovalo, proč běhám, jak běhám.

Příští rok jsem nastoupil na malé vesnické základce. Odmítl jsem podávat výkony, po kterých lačně toužila generace trenérů a vysportovaných otců. Zradil jsem.

Potlačovat emoce a podávat výkony, to je přece základ pro každého „skutečného muže“. Firma Fernet Stock nedávno provedla jakýsi podivný prů-

zkum s názvem „Chlapství v kontextu doby“. Zeptali se 514 mužů ve věku 30 až 50 let a 506 žen od 28 do 50 let, jak by měl vypadat správný chlap. Kromě toho, že by měl mít rád svou partnerku a nelhat (tedy nebýt psychopat), míří většina požadavků k obrazu jakéhosi superschopného robota:

My „chlapi“ se musíme vypořádat se vším a zároveň nikoho neobtěžovat svými pocity, nemusíme sice umět „vyměnit pneumatiku“, ale měli bychom vědět, koho zavolat, jak se postarat a jak nejrůznější problémy vyřešit – a hlavně musíme veškeré praktické trable zařídit sami. Lze se o nás takřčeně opřít, protože nás nerozhodí ztráta zaměstnání ani třeba nemoc blízkého (nejsme přece žádné uplakané buzny), a pokud rodinný rozpočet strádá, vezmeme si další práci, kde budeme melouchovat po večerech a o víkendů. Při tom všem se samozřejmě nechováme „hystericky“, zachováváme chladnou hlavu – a když už bychom se měli bát, nedáme aspoň svůj strach najevo.

„U nás“ na vesnici, v údolí mezi fotbalovým hřištěm a sklárnou, začínala tahle „ne-citová výchova“ ve většině rodin mých spolužáků už od útlého dětství. Kluci a chlapi nebrečí, jsou to tvrdáci, co vydělávají prachy, o manželku se starají, ale samozřejmě jí nechávají „ženský povinnosti“, jako je péče o domácnost (kromě zahrady, samozřejmě – ta se obsluhuje sekačkou, tedy strojem!), vaření nebo třeba projevování citů svým dětem. Zároveň ženskou umí „zkrotit“, když příliš vyvádí, lenoší, zahýbá nebo chce, aby manžel přebalil děcko. Takové nechutnosti si chlap nenechá líbit.

Pokoru a svěšené uši si ovšem tento chlap šetří do práce, kde sídlí Šéf, alfa-samec, vůdce klanu, nad-muž a ultimativní „trenér“, který jediný může rozkazovat i pořádnému chlapovi. Nesmlouvavost mířená dovnitř svého rodinného kmene jde ruku v ruce s podřízeností, kterou musí správný mužský vyjadřovat jako zaměstnanec. Bez vedoucího, který vydává výplatní pásky, by neexistoval „živitel rodiny“. Zákon smečky – ve správné chvíli stáhni uctivě ocas, abys doma mohl vrčet a s naježenou srstí obcházet vlastní dvorek.

Takový muž je v pasti. Vstřebává všechnen stres, aniž by se mohl zmínit, že to nezvládá nebo že se strachuje. Manželka má zase jenom emoce a žádnou práci. Osekané páry, redukované, omezené žít jen část svých lidských možností. Výsledkem jsou nekontrolovatelné výbuchy citů, když parta chlapů pláče při vítězství „naší repre“, když si navzájem ukazují fotky z mládí nebo když z jukeboxu začne hrát Aleš Brichta. Objímání, vzlyky, chlácholení nad hospodským stolem. Svého děcka se pak doma zeptají, „cos dostal ve škole“ a jdou spát. Ráno totiž vstávají do farchy.

A tak správný muž udržuje neuroticky pohromadě svůj rodinný klan – výplatou a tvrdou rukou. Bylo to tak přece odjakživa, ne?

Nemyslím si. Obrazy mužství se přece mění. Třeba takový rokokový chlapák si pudroval bílou paruku, napasoval se do uzoučkových kalhot, natáhl punčocháče a v opentlených střevíčkách vyrazil na břinkavý spinetový kon-

cert. A já sám bych mohl hlaholit, že sice nemám řidičák ani „normální“ práci a nevydržím víc než čtyři piva, ale že dokážu vyorat brambory nebo nasušit seno a vím, jak se dělá zabijačka. Tedy všechno, co by měl ovládat skutečný chlap z Čech, tradiční sedlácké země. A mohl bych se vysmívat všem těm „lovcům a sběračům“, co uloví akorát tak hambáče v Lidlu a po práci je hrdě grilují na zhasínajícím grilu.

Ale k čemu by to bylo? Všichni žijeme pod tlakem – jako bychom se museli napasovat do obrazu mužství, který vznikl teprve v posledních desetiletích, v době válek, skutečných, studených i těch průmyslových. Muž jako fungující součástka stroje, včetně toho válečného. V období míru pohání továrnu – je úslužným pěšákem v práci a generálem doma na gauči. Ale podvědomě je neustále připraven narukovat na nějakou frontu. Proti cizákům, za svou rodinu.

Jsme cvičeni k životu na buzerplace. Vůdci gangů šikují svou jednotku pubertáků, trenéři staví mužstvo, šéfové utužují pracovní tým. Rozkazovační fotři školí synáčky ve středním věku: místo umytého nádobí kontrolují přesčasy a efektivitu. A my posloucháme, žijeme ty zděděné životy – hodnoty dávno mrtvých generací – a předáváme je vlastním dětem.

„Správný chlap“ je v dětství možná rošťák, kterému se nakonec všechno odpustí, ale nakonec vždy poslušný synátor, zakletý do podřízené role: dělá „domácí úkoly“, chodí „na brigádu“, neodmlouvá. Od patnácti až do důchodu.

Vždyť přece muž, který nepláče, protože se „to nedělá“, má mentalitu poslušného děcka. Muž, který nevaří a neobjímá své vlastní děti, protože to nejsou chlapské věci, žije pod dohledem klučičí party, neustále střežící, zda neudělal něco trapného. Muž, který se bojí přiznat, že neuspěl v práci, že chtěl vždycky dělat něco jiného a že už nestačí – že chtěl žít jinak, takový muž jako by byl neustále sledován fotry dupajícími na okraji hřiště, kteří jsou připraveni zeptat se, jestli dost běhá a nekazí jim utkáni. Kdo by chtěl existovat v takových mantinelech?

Pokoru a svěšené uši si ovšem tento chlap šetří do práce, kde sídlí Šéf, alfa-samec, vůdce klanu, nad-muž a ultimativní „trenér“, který jediný může rozkazovat i pořádnému chlapovi.

A zde se dostává do hry to ošklivé slovíčko – feminismus. Ten totiž není „módním“ označením pro ženy, které se rozhodly „opustit manžela, nemít děti, dělat kariéru, neholt si nohy a o víkendech se věnovat čarodějnictví“. Feminismus je především jednou z cest osvobození. Mnoha ženám pomohl vymanit se z představy, že jsou jenom jakýmsi přívěskem kolem pohlavních orgánů, kterými musí mužské těšit, a dát jim potomky. Pomohl jim zbavit se obrazu „správné ženy“ jako dělohy sloužící národu. A podob-

ně se i my jako muži můžeme vysvobodit ze zděděných rolí, vysvléknout se z povinností, které nám nakázaly „generace našich otců“. Můžeme konečně připustit, že autority lhaly a postavit se na „vlastní nohy“: není žádný návod, jak „být chlapem“, žádná pravidla, jak si „udržet“ partnerku, žádný manuál, který by radil, co cítit, jak se chovat, co si přát a jak žít. Náročná, ale osvobozující situace.

Náročná také proto, že ty hlasy trenérů a pokřiky dětských klanů zní člověkem jako znetvořená ozvěna, ať už se snaží sebevíc. Můžu se prohlašovat za feministu (a vařit, plakat, piglovat byt a radovat se z pugetu k narozeninám, to všechno praktikuju...), a přesto: vím, že často hlídám, zda působím dostatečně „v klídku“ a že „to mám na háku“, kontroluju své výkony a kárám se, dohlížím, jestli při radování nepůsobím příliš „hystericky“, zda se nesměju přepjatě. Nosím v sobě svého vnitřního kibice, strážce chlapáckých pořádků.

Jdu na něj proto rafinovaně – nebojuju s ním po vzoru mrtvých generálů, zbraně jsem složil, a raději ty rázné příkazy vyvažuji naprostým opakem. Osvojuji si všechny vlastnosti, které byly mužům odepřeny a které dějiny zostudily jakožto „ženské slabosti“: něhu, dojetí, soucit, laskavost – péči o druhé a také o sebe. Když se takových mrzkostí dopustí žena, potvrdí svou „vrozenou náturu“ – ale když něco podobného spáchá muž? Je žen-

štilý? Pod pantoflem? Snad je to spíše podvratná činnost: v mužském těle a pod záštitou „mužské autority“ do světa postupně vracet laskavost. Snad je to síla, která není nadvládou.

A tak dnes sedím u psacího stolu a „zrazuji“ pravidelně: zklamávám všechny ty paliče kobylek a žádostivce výkonu. „Nepracuju rukama“, píšu a píšu emotivně. Píšu tak, abych vyrovnával všem tu tvrdost a přísnost, která – zdánlivě paradoxně – zapříčiní vždycky jenom pád, ať už zhroucení *osobní* psychiky (ubičované nároky) nebo krach *celosvětové* ekonomiky (postavené na dravčí bezohlednosti, škrtačí politice a trestání neúspěšných). Je to jednostranná, sužující disciplína. Píšu tak, abych rozpouštěl tu ztuhlou neurózu, píšu o těch, kteří nemají zastání, jako redaktor a jako šéfredaktor dávám prostor ženám a mužům, jejichž hlas by byl zadušen křikem řvavějších, takzvaně „úspěšných s ostrými lokty“, s „přehnanou“ něhou píšu o stro-mech (dušených smogem) a mořských vlnách (zraňovaných plasty), přestože riskuju výsměch. Píšu pro všechny upálené kobylky a všechny ztahané muže. Píšu s vědomím, že obavy a bolest nejsou osobním selháním hrstky budižkničemu, ale sdílenou situací – a ta nabízí možnost k uzdravení.

Domnívám se totiž, že člověk přišel na svět, aby se *stal člověkem*. A právě feminismus by „nám mužům“ mohl pomoci vytvářet skutečně *vlastní* život. Místo zděděného polotovaru, uhnaneho „věčného kluka“ bez emocí, kterého nikdo neobejme, aby se nestal trapas, a který nikdy neobjímá, aby nebyl trapas ještě trapnější – místo toho volím život se všemi city a nejistotami, obavami a něhou. Volím zakoušení světa v celé jeho pestrosti – místo odložení sebe sama na pomník přísných předků.

Měli bychom konečně dospět.

Natálie Veselá

III. Feminismus prospívá všem

Za možnost účastnit se setkání Genderman jsem vděčná z mnoha důvodů. Třeba proto, že mi pomohla pochopit fakt, že při pracovních schůzkách mě muži nepřerušují tak často proto, že je se mnou něco špatně, že stejnou zkušenost mají ty nejrespektovanější (sic!) odbornice v oboru. Že moje frustrace z toho, že když to samé, co říkám já, říká můj šéf a jeho na rozdíl ode mě berou všichni vážně, není způsobena velikostí mého ega a že to, že mě vytáčí, když učitelé ve škole mého syna podávají ruku jeho otci a mě věnují maximálně tak shovívavý pohled, neznamená, že to ti lidé myslí nějak zle a chtějí mi naznačit, že jsem méněcenná. Taky mi pomohl pochopit, proč svědomití a úspěšní muži z „krásných rodin“ upadají do hlubokých depresí, o kterých nejsou schopni s nikým mluvit, a jak moc se patriarchální nastavení společnosti podílí na tom, že v ní téměř neexistuje ženská solidarita.

Patriarchát je s námi už tisíce let. A pouhé desítky let mluvíme o tom, že diskriminuje a ubližuje ne polovině populace, ale všem. Vždyť už Sokrates chodil po Athénách a za bílého dne s lampou v ruce hledal moudrého muže. A ani ve snu by ho nenapadlo, že ten, koho hledá, by mohla být třeba žena. Taky jsem pochopila, proč si ani moje vlastní máma, přestože mě má ráda, nepřála, abych opustila muže, který mě zfackoval před očima našeho syna, který byl tehdy v batolecím věku. Bála se, že to sama prostě nedám. Bála se, že budu mít víc problémů, když na nás zůstanu sama. Pochopila jsem, proč moje známá říká svojí sedmnáctileté dceři, aby to s tím přítelem, který je občas hrubý, nějak vydržela. Protože stejně jako my jsme naučené, že bez muže neznaménáme nic, jsou i muži naučení, že bez „kouli“ nemají hodnotu a nikdo je nesmí vidět brečet.

Pochopila jsem, proč někteří muži nenávidí ženy a některé ženy považují muže za své úhlavní nepřítel.

Viděla jsem brečet muže, který by se mohl považovat za úspěšného (objektivně ho tak společnost i vidí), charismatického a s „krásnou rodinou“, protože už prostě nedokázal snášet tlak, který se na něj hrnul ze všech stran a hlavně kvůli své vlastní fixní ideje o tom, jak má živitel rodiny a vůdce smečky vypadat a jednat. A prosil mě, abych o téhle jeho slabé chvílce nikomu neříkala a pokud možno zapoměla, že jsem to vůbec viděla. Tohle je celý na hlavu. Všichni jsme oběti patriarchátu. Pochopila jsem, proč někteří muži nenávidí ženy a některé ženy považují muže za své úhlavní nepřítel. Pochopila jsem, jak moc nám tohle stereotypní vidění světa ubližuje. Všem.

Pochopila jsem, že sexuální násilí není na světě proto, že by se muži nedokázali ovládnout a ženy se v minisukni promenovaly o půlnoci po opuštěném parku. Pochopila jsem, jak moc se sexismus, který nás navzdory volebnímu právu žen a otcům na rodičovské stále drží v hrsti, odráží ve všem, na čem stojí naše společnost a proč je tak těžké vyargumentovat, že je v pořádku, když můj syn chodil po ulici s růžovými golfkami pro panenku. Taky mi došlo, proč jsou kluci, co rádi vyšívají, a holky, co chtějí svařovat, za exoty. Proč na mě muži na ulici pokřikují sprostárny, a pak se pak díví, když je konfrontuju. Proč se mě už několik lidí ptalo na sexuální orientaci Kamila Fily, pác jim nešlo do hlavy, jak by mohl tak aktivní účastník Prague Pride a zároveň feminista být heterosexuál. Zkrátka děkuji Gendermanovi za perspektivu. A naději, že bude jiná. Lepší. Pro naše děti. Pro nás. Bez ohledu na to, jestli nám rostou vousy a jestli máme mezi nohama pindíka nebo pipinku.

IV. Nároky ukřivděných

„Ctihodný gentleman“ Elliot Rogers a jeho následovníci se během posledních dvaceti let chopili zbraní a zavraždili desítky lidí, převážně žen. Na Rodgersovi a jeho následovnících pochopitelně nebylo nic ctihodného (koneckonců si to označení zvolil sám) a byli to masoví vrazi, motivovaní hluboce zakořeněnou a komunitně utužovanou nenávisť. K násilí je vedla frustrace ze světa okolo nich, kterému zdánlivě vládnou ženy, které s nimi nechtějí mít sex. Nám se americké masové vraždy mohou zdát jako vzdálený problém, který do našeho prostředí nepasuje, ale to je mýlka. Příčina takových činů je totiž zakořeněna hluboko v nás všech: je jí přesvědčení, že na některé věci jednoduše máme nárok jen proto, že máme heterosexuální péro.

Říkají si „incelové“, což je zkratka anglického „involuntary celibate“, tedy nedobrovolný celibát. Za své osobní neúspěchy viní systémovou diskriminaci mužů, zlomyslnou krutost žen a samozřejmě feminismus. V jejich světě se stala ta nejhorší věc: ženy prostřednictvím emancipace převzaly vládu a destabilizovaly sexuální trh. Horních deset procent hezkých a bohatých mužů má všechny ženy a všechny sex, oni mají smůlu. Je jim odpíráno to, na co mají a vždycky měli právo.

Není tak těžké vysledovat, odkud se podobné pocity, byť ve své extrémní podobě, berou: je to zklamání z odmítnutí, ať už při rozchodu nebo teprve při pokusu se seznámit. Vytváří v nás pocit, že jsme byli zrazeni.

Zkuste si schválně vzpomenout, kolikrát jste podobným způsobem přemýšleli o vašich zanikajících, respektive nevznikajících vztazích – kolikrát jste byli kyselí z toho, že jste do té holky vrazili hromadu peněz a energie, a ona nejen že s vámi nechce chodit, ale ani vám nedá... Kolikrát jste si říkali, proč odmítá vaše zcela nezištné návrhy a radši chodí s tím tupým hezounem... Kolikrát jste byli přesvědčení, že vás někdo nemá opouštět, protože jste mu věnovali několik měsíců nebo let svého života.

Nicméně hlavní roli však hraje to, jak jsme od dětství učeni přemýšlet o ženách a jak si zvykáme je respektovat.

Gratuluji na tomto místě těm z vás, kteří byli od raného mládí sofistickovanými, respektujícími bytostmi. Já se čestně přiznám, že mezi patnáctým a pětadvacátým rokem bych sám sebe přesně v takovém vzdychání našel hned několikrát. Třebaže mi nutně nevyšlo z úst.

Příčin, které vedou k pocitům nároku na ostatní, je samozřejmě spousta, a jejich kompletní výčet přesahuje rozsah tohoto textu a znalosti autora. Nicméně

hlavní roli však hraje to, jak jsme od dětství učeni přemýšlet o ženách a jak si zvykáme je respektovat. Jestli mají v nám předkládaných představách „určené místo“, nebo jsou to samostatné bytosti schopné se postarat samy o sebe.

Hodně toho o nějakém prvotním nastavení společnosti ukazuje také fakt, že sebelítostivé frůkny sice najdeme i mezi ženami („Já jsem mu toho tolik obětovala!“), ale na rozdíl od svých mužských protějšků jaksi dosud nevytvořily toxickou subkulturu se sklony k násilí.

Všimněte si, jak absurdně to zní: heterosexuální muži by si měli zvyknout na to, že jim ženská část společnosti nedluží ani přízeň, ani pozornost. A pozor, než se nadechnete k obligátnímu „mě-tohle-nikdy-nenapadlo-jsou-to-frustráti-já-šukám-furt“, tak se opravdu, ale opravdu dobře zamyslete.

Zvykat si na to, že vám ostatní (a vy ostatním) nic nedluží jen proto, jaké mají pohlaví, může být bolestivý proces. Na jednu stranu můžete mít pocit, že ztrácíte jakési pochybné jistoty, na druhou stranu ale můžete najít klid v tom, že vám zůstanou jen závazky, které uzavřete dobrovolně a sami. Nezapomeňte, že to funguje oběma směry.

A začít se změnou, po velmi obezřetných krůčcích, můžete už od zítřka. Prostě se občas trošku zamyslet, jestli to či ono chci po někom jen proto, že „to tak má být“, že „se to od ní očekává“. Ve vašem životě se změní jen jedna věc – zmizí frustrace z toho, že ostatní nedělají to, co chcete.

A bez téhle frustrace dokážete žít. Slibuju.

Jan Škrob

V. Bez feminismu nelze být sám sebou

Patriarchát je nadvláda mužů. Mužem se ovšem člověk nerodí, ale stává. To nejdůležitější v tomto procesu je vědět, kdo je správný muž, a kdo ne. Že těch správných je překvapivě málo, je překvapivé – hlavně s ohledem na všechno to zdůrazňování přírody a přirozenosti. Být správný muž ale s přirozeností nemá nic společného. Být správný muž znamená naučit se pravidla a podřídit se jim. Pokud podle pravidel hrát nechcete nebo nemůžete, stává se z vás odstrašující příklad. S tím je spojeno pohrdání a ponižování. Paradox patriarchálního systému je, že genderové identity a role jsou na jednu stranu jasně dány a nejde s nimi hnout, na druhou stranu vaši identitu ohrožuje každý prohřešek proti pravidlům – zkuste si vzpomenout, kolik jste toho slyšeli a četli o ženách, které nejsou dost ženské, a mužích, kteří svou zženštilostí ohrožují celou společnost.

Je-li řeč o pravidlech, jsou to pravidla nepsaná, mnohdy nevyslovaná, často skrytá. Každé jejich překročení je ale velmi zřetelné, přitahuje pozornost a obvykle následuje trest – ponižování, různé formy násilí. Muži se tak dělí na vyvolené a nedostatečné, tato selekce se děje ve spirálách už od dětství, zároveň v podstatě nikdy nekončí. Selekcí provádějí na začátku především kolektivy vrstevníků, které přejímají zjednodušené vzorce od svých rodičů a dalších dospělých. Podílejí se na ní i dívky, jakkoli v menší míře. A rodiče, i když jsou sami otevření a osvícení, své dítě od tohoto tlaku neuchrání.

Chlapci se učí potlačovat pláč. Ten je vnímán jako známka slabosti. Jakoukoli slabost je pak třeba překonat, nebo skrývat. V důsledku pak chlapec (a později muž) nemá nárok na žádné emoce s výjimkou hněvu. Hněv je jediná dostatečně mužná emoce. Jako hněv se pak u mužů projevuje i smutek, úzkost, strach, bezradnost i mnoho dalších emocí. Tam, kde se to podaří, je výsledkem jednorozměrné prožívání světa. To by bylo traumatické samo o sobě. Pro všechny.

Hněv je nicméně úzce spjat s násilím. A násilí se mužskou zkušeností v patriarchálním řádu táhne jako červená nit. Máme za úkol podvolit se násilí od starších, silnějších, mocnějších, v pozici staršího, silnějšího, mocnějšího pak přejít na druhou stranu, stát se nelítostným původcem násilí. Lítost a soucit nejsou hodny muže. Muž má usilovat o moc a posléze ji udržovat, násilí je staletími prověřený prostředek. Násilí fyzické a otevřené je dnes obvykle vytlačeno do soukromí, kde je správný muž uplatňuje proti ženě a dětem, kteří se odmítají podřídit jeho vůli. Na veřejnosti se mocenský a na násilí postavený

vztah k druhému člověku projevuje i v běžném rozhovoru, kde jde o to druhého převálcovat, nedat mu prostor, vytvořit vztah nadvlády.

Logika násilí a nadvlády neumožňuje vnímat druhého člověka vůbec jako člověka, jako plnohodnotnou lidskou bytost. Každý muž je potenciální konkurence a ohrožení, respektive potenciální spojenec, a tedy prostředek k jinému cíli. Každá žena je pak sexuální objekt, případně v logice patriarchálního řádu vůbec není brána na vědomí. Muž například ochraňuje ženu, ale znamená to, že ji brání před ostatními muži, buduje si tak právo na její pozornost. Muž bojuje, jako v počítačové hře sbírá body, za majetek, za prestižní postavení v práci, za dobře vypadající partnerku, později manželku a děti. Takový je model. Ani těm nejprivilegovanějším a nejmocnějším mužům nepřináší radost ani naplnění. Ve světě boje a dobývání moci totiž muž není schopen brát jako plnohodnotnou lidskou bytost ani sám sebe. A ambice, které stojí na samém začátku této cesty odcizení a násilí, se většině mužů beztak nenaplní. V typickém scénáři se muž nechává vykořisťovat a ponižovat v práci, aby si pak vizi sebe sama jako vůdce, jehož slovo se nezpochybňuje, naplňoval ve vztahu ke svým nejbližším. Zároveň se tak od nich odřezává.

Být sám sebou a určovat si svá vlastní pravidla je v přímém rozporu k patriarchálnímu řádu. Může to vypadat překvapivě. Nedělají si právě úspěšní a mocní muži, co chtějí, neurčují si svá vlastní pravidla? Ne. Žijí jen jako imitace svých předchůdců a vzorů, otců a dědů, trenérů, vedoucích, velitelů, šéfů. Patriarchální řád je zbavuje představitosti. Ani ideály, kterých se drží – síla, odvaha, úspěch – nejsou schopni vnímat v barvách a odstínech, ale jen černobíle, jen v příliš úzkém vymezení. Každopádně nejsou šťastní, nejsou sami sebou, místo toho neustále s někým soutěží, bojují, dívají se druhému přes rameno. Patriarchální řád muže učí, že nikdy nejsou dost dobří, dost silní, dost úspěšní, dost bohatí. Není čas být sám sebou, není prostor se zamyslet, co bych opravdu chtěl.

Feminismus není ideologie, která by určovala, jak mají lidé žít. Feminismus jako přístup ke světu a široká škála teorií mě osobně naučil, že člověk je (respektive může být!) svobodnější, než si myslí.

Instinktivně se děsíme světa, ve kterém by si lidé dělali, co chtějí. Představujeme si jen to nejhorší. Bez krutého systému, který mužům brání v pohybu, představitosti, pláči i radosti, by ale všem bylo lépe. Tolik se toho namluví o odvaze a síle! Ale kolik odvahy musí mít dospělý muž, aby se rozplakal na veřejnosti? Kolik síly muž potřebuje, aby nejen druhým, ale i sám sobě přiznal svou křehkost a zranitelnost? Nebo aby se oblékal a pečoval o sebe ne tak, jak mu diktují pravidla patriarchálního řádu, ale tak, aby to jej samotného těšilo? Aby otevřeně mluvil i o svých slabostech a neúspěších?

Nechci vytvářet další z dlouhých řad návodů a systémů pravidel, jak být správným mužem. Na pravidla zapomeňte a buďte člověkem. Takovým, jakým chcete být vy. Nenechte se omezovat mocenským obrazem, šablonou, do které se máte vtěsnat. Znamená to opustit řadu naučených vzorců. Může to být náročné, ale ve své podstatě je to především osvobozující. Pro všechny.

Patriarchální řád je třeba překonat. I muži, kteří si myslí, že z něj těží, si zároveň často uvědomují – nebo časem uvědomí – že i je omezuje a svírá, že i jim brání být sami sebou. A pro muže, kteří cítí potřebu se z tohoto řádu vysvobodit, je přirozeným spojencem feministické hnutí. Vzít jako muž vážně výzvu feminismu, kterou není nic jiného, než že skutečně všichni lidé jsou si rovni, rozhodně znamená vzdát se některých privilegií, byť mnohdy třeba potenciálních. Znamená to slézt z piedestalu, na který nás patriarchální řád staví. A místo toho být člověkem. Otevřít se širší možnosti, otevřít se i vlastní zranitelnosti. Nakonec i ta otvírá obzory.

Feminismus není ideologie, která by určovala, jak mají lidé žít. Feminismus jako přístup ke světu a široká škála teorií mě osobně naučil, že člověk je (respektive může být!) svobodnější, než si myslí. A nejsme svobodní, dokud nejsou svobodní všichni. Není dost dobře možné rozbít zdi patriarchálního řádu jen pro sebe, to se až moc podobá jeho logice. Cesta k vlastnímu osvobození je vzájemnost. Paradox je to jen na první pohled.

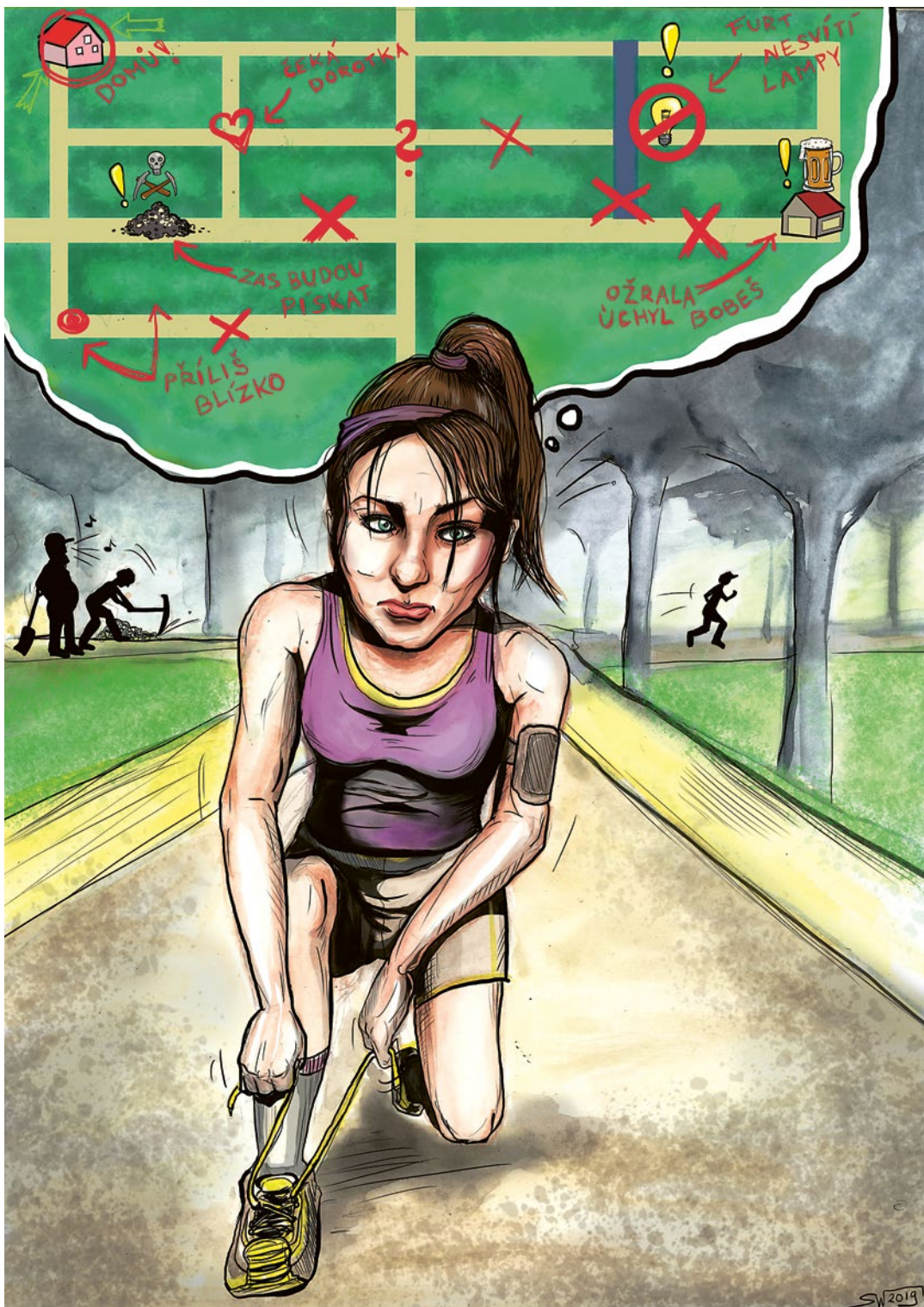
Důraz na vzájemnost a péči o druhé patriarchální tradice vykresluje jako typicky ženské vlastnosti. Typicky ženské vlastnosti jsou pak v patriarchálním pojetí ty, které jsou považovány za druhořadé, protože žena je považována za druhořadou. Přihlásit se jako muž k typicky ženským vlastnostem – podobně jako vzít si na sebe typicky ženské oblečení – znamená samo o sobě vytrhnout se ze systému. Ale konkrétně ve vzájemnosti, pospolitosti a péči nacházíme životaschopnou alternativu patriarchálního řádu.

Není to kolektivismus, právě naopak. Kolektivistická je patriarchální představa lidí, kteří se dělí jen na muže a ženy, přičemž toto rozdělení každého jednotlivce definuje, pro nic jiného není prostor. V řádu vzájemnosti – nikoli chaosu, jak by si někdo mohl představovat – je člověk univerzální kategorie, což dává prostor jedinečnosti jednoho každého a jedné každé. Autentické mezilidské vztahy se ukazují jako důležitější než pravidla a předem dané role. Na první pohled je to jednoduché. Problém ale je, že struktury útlaku a mříže, na které narážíte, když se chcete vydat někam, kam jít nemáte, jsou často neviditelné. Feminismus (a genderová studia) už po desetiletí dává dohromady nástroje, jak je vidět. Mnozí muži se v dnešním světě trápí, naráží na bariéry systému, zjišťují, že navzdory všemu se jim na nejrůznějších rovinách nedaří, především ale nejsou šťastní. A mnozí z nich, kteří pak zakládají hnutí a iniciativy za práva mužů, ze své situace viní feminismus, feministky, feministy. Pro muže, který se snaží v současném světě najít cestu, která dává smysl, a třeba po svém uchopit vlastní identitu, nicméně feminismus není problém, ale cesta k řešení.

Pavla Špondrová

VI. # MeToo, Feminismus a genderman

- # když mě kluk na hřišti asi v pěti letech jen tak kopnul mezi nohy a dlouho to bolelo
- # když se na mě asi ve dvanácti v tramvaji rozkrokem lepil starý pán v baloňáku jako v tlačenci a dělal kopulační pohyby... když jsem se s děsem přesunula jinam, nalepil se na jinou osobu a pokračoval
- # Když mě ve třinácti na zastávce trolejbusu naložil borec v dešti do auta, že mě hodí na Českou, ať nemoknu, a pak zamířil na přehradu, že tam má hezkou chatu, až jsem musela v podstatě za jízdy na Mendláku z toho auta vyskočit
- # když valím za trenérama na volejbale, že už zas nám onanuje úchylák do okna, když se převlíkáme, a oni ho pak honí po okolí
- # když mi před divadlem „u Mrštíků“ sáhl malej kluk z party asi pěti kluků pod sukni do rozkroku a na zadek
- # když na milovaném táboře bylo vyvrcholením iniciačního rituálu chycení překvapené holky za prsa a holky se ještě měly cítit a cítily polichoceny, kdo je „lovil“
- # když na milovaném táboře chlapi ve společném sklípku, kde se dělo vše důležité a skvělé, vyvěsili kalendář s nahými ženami v erotických pózách, aby to tam bylo hezčí (když opatrné výtky nic nezměnily, po pár dnech jsme si nicméně dodaly odvahy a kalendář v pozdní noční hodině s dalšími ženami rituálně spálily)
- # když jsem se bála chodit na Fildu jednou z vedlejších ulic, kde jsem za vstupními dveřmi nejmíň dvakrát viděla (jistě náruživého) filatelistu, onanujícího a otočeného v těch dveřích směrem do ulice
- # když spoluhráči na florbalu v mé přítomnosti říkají nechutné vtipy a i po požádání, ať už další neříkají, jeden pokračuje: „Jde třicet klitorisů do řeznictví...“
- # když mi letos chlap v devět ráno na Národní, když mě míjel, povídá: „Já bych ti to lízal!“
- # když šéf v práci v mé přítomnosti říká, že je tam krásně, ať mu něco hezkého řeknu, a očumuje mi nohy (je mezi námi 30 let rozdíl, tvářím se u toho nenadšeně a nereaguji), a já nemám odvahu a sílu mu výslovně říct, že je to nepřijemný a nepřístojný
- # když přizpůsobuju trasu běhu tomu, jestli dělníci ještě budou pracovat na těch nových domech, nebo ne, aby na mě zas nemlaskali

Kolik položek má Váš seznam? Kolik položek má seznam žen ve Vašem okolí? Zeptejte se jich! A kolik položek máme tak hluboko, že o nich neví vůbec nikdo?

Všechny ty události si pamatuji až moc přesně, všechna ta místa, kde se staly, si taky vybavím až moc přesně. I když se něco z toho stalo i před více než třiceti lety. Kolik položek má Váš seznam? Kolik položek má seznam žen ve Vašem okolí? Zeptejte se jich! A kolik položek máme tak hluboko, že o nich neví vůbec nikdo?

Feminismus a iniciativu Genderman potřebuji proto, aby ženy měly odvahu o svých životech mluvit.

Feminismus a iniciativu Genderman potřebuji proto, aby se neříkalo, že se tohle neděje.

Feminismus a iniciativu Genderman potřebuji proto, abychom se ženami sdílely své pocity a mužům je zprostředkovaly.

Feminismus a iniciativu Genderman potřebuji proto, aby muži pochopili, co všechno ženy zažívají, zažít nechtějí a je to děs, a co všechno ženy zažívají a je to skvělé a mohli by zažít i muži.

Feminismus a iniciativu Genderman potřebuji proto, abychom se bavili o tom, co a jak změnit.

Feminismus a iniciativu Genderman potřebujeme proto, abychom se osvobodili od škatulek „správný muž“ a „správná žena“. Abychom byli především správní lidé.

Feminismus a iniciativu Genderman potřebujeme proto, aby láska, sranda, radost, vzájemnost, pospolitost, ohleduplnost a další ctnosti vítězily a svět byl stále lepším a lepším místem pro život pro všechny, jak pro muže, tak pro ženy.

VII. Kdo se nebojí sám sebe, nemusí se bát ani genderu

„Tak ty chodíš do nějaké skupiny, kde diskutujete genderová témata? Není to téma spíše pro holky?“ „No, chodím, a je to vlastně dost zajímavý.“

Když někomu řeknu, že chodím na diskuze o genderových tématech a jakou aktivní roli by v nich měli hrát muži, nejčastěji se v reakci setkám, s určitou zaražeností. Reaguje tak i má sociální bublina, která je přitom v ostatních věcech velmi otevřená. Nepřestávám se divit, kolika lidem mimo okruh mých přátel se okamžitě udělá rudo před očima, nebo se mi pro jistotu rovnou vysmějí. Těžko se zkrátka o genderu bavit bez emocí a hádek. Nejde to.

Všichni se přitom často intuitivně bavíme o problémech soužití obou pohlaví, debatujeme v hospodě o „odvěkých“ mužských a ženských vlastnostech. Máme na to celou kategorii vtípů, čteme časopisy pro ženy a časopisy pro muže i knihy o tom, jak vychovávat malé kluky a jak malé holčičky. V médiích nás zásobují tu zprávami o feministických výstřelcích, jinde o krizi mužství, renomovaní experti promítají svá osobní zklamání z vývoje světa v nekonečném varieté diskuzí, na mužku jde mimo jiné „zhojbná genderová ideologie“. Vlastně se ani nedivím, že někteří jsou z toho tak zmatení, že hledají své údajně ztracené pravé mužství na táborech spojujících národní domobranu a východní nauky.

Ve skutečném životě se o tématech ženství a mužství bavíme většinou jen mezi příslušníky daného pohlaví, pokud se o nich vůbec upřímně a bez nadsázky bavíme. Když se o tom někdo baví ve skupině, ještě k tomu v podstatě s neznámými lidmi, s moderátorem a moderátorkou, tak to už je divný.

Myslel jsem si o sobě, že tématu genderu celkem rozumím. Po diskuzích na setkání skupiny Genderman si však uvědomuju, že jsem byl spíš naivní. Tématem mužů a žen a jejich společenských rolí jsem se před tím zabýval jen v myšlenkovém světě, ale velmi málo prakticky. Dokonce bych řekl, že jsem naprosto opomíjel některá témata, jako je například intimita. Ne že bych se v tom do dnešních dnů o tolik zlepšil, ale aspoň jsem si třeba lépe vědom své určité uzavřenosti. A díky tomu s ní můžu dál pracovat.

Získal jsem mnohem lepší představu o každodenních problémech a aspektech, nad kterými není čas normálně přemýšlet – protože by vám z toho nejspíš explodovala hlava. Díky tomu, že jsem se mohl o těchto tématech bavit jak s muži, tak ženami, otevřel se mi pohled na spoustu problémů, kterým v dnešní společnosti čelí muži i ženy. Ty ženské překážky z mužské pozice často opravdu jen tušíme, dokud nejsme konfrontováni

s upřímnou osobní výpovědí. Ty mužské problémy samozřejmě známe lépe – ačkoli i mezi nimi si řadu věcí nechceme připustit nebo se nad nimi důkladněji zamyslet.

Zjistil jsem, že když máte možnost bavit se o těchto tématech klidně a věcně a probírat je na základě osobních zkušeností, tak překvapivě přestanete hledat nějakou prazákladní podstatu problému. Není vlastně důležité, jestli trápení mezi muži a ženami tkví v tom, že jsme biologicky odlišní, nebo jestli je to tím, že muži pocházejí z Marsu, ženy z Venuše a žízaly ze Země. Nemusíte najednou ani chtít dosáhnout úplné rovnosti žen a mužů všude a ve všem, nemusíte stavět složité teoretické konstrukce, proč by něco nějak mělo být, nebo proč něco takového nikdy nepůjde. Stačí se odpoutat od toho, že téma genderu se rovná konci světa, a trochu se zamyslet nad každodenními situacemi a životními vyhlídkami.

Každý by se měl v první řadě zeptat sám sebe, zda žije spokojený život. A potom, jak se každodenně chová k ženám, jaké vztahy s ženami budujeme, jak je vnímá. Pro muže je těžké se tomuto tématu věnovat nezaujatě či bez nadsázky. Jako muži se bojíme opustit onu tvrdou schránku, vybudovanou skrze řadu větších a menších příkoří, která se nám v životě stala. Jak sami před sebou, tak navenek se snažíme působit jako zocelení dospělí chlapi, kteří to samé pak dále ordinují příštím generacím a svému okolí. Prostě „abychom neztratili tvář“. Kluci se přece „přirozeně“ perou a dělají ostatní takové ty „dobrodružné věci“. Atd.

Já se teda rozhodně v každé situaci jako takový dobrodruh nikdy necítil. Když po vás ostatní z party chtěli skákat z výšky do vody, když vám nešel fotbal, když jste na táboře zrovna nezapadli do kolektivu, nebo když vám děda říkal, že jste kluk na hovno, protože neumíte pořádně nasekat dříví nebo stáhnout králíka z kůže – každý má nějaké podobné zážitky, při kterých nedokázal naplnit to pravé chlapáctví. Někteří z toho mají mindráky na celý život, jiní z toho vyjdou lépe. Mnozí v takovém prostředí úspěšně putují dál jeho hierarchií a vystřídají jak roli šikanovaného, tak toho, který šikanuje.

Individuální mužství není přece nějaká škatulka vytvořená z pouček o klucích a mužích, neříkají snad poučky“budte svůj”?

Někteří z nás nechceme dopadnout jako naši rozvedení rodiče, nebo prostě jako naši otcové. Celý život v práci, v odcizeném vztahu s vlastní ženou, málo času s dětmi. Synové a dcery, které vlastně ani neznáme, nás lehce opustí, stejně jako žena, které jsme zahýbali pod vlastní výmluvou záchrany rodiny. Ale jaké rodiny? V padesáti jsme sice na kariérním vrcholu, ale sami v bytě, kde si neumíme ani uvařit čaj.

Trochu přeháním, ale jestli bych něco nazýval krizí mužství, tak právě toto. Osamělé, smutné, ukřivděné, nenaplněné a uzavřené životy mužů.

Samozřejmě to tak nemají všichni. Na druhou stranu, když o tom přemýšlím, tak nás zrovna do této role nutí stávající společenská norma. Změna chce odvahu: nebát se být s vlastními dětmi, neutíkat od rodiny k pivu do hospody. A taky si nemyslet, že děti a domácí práce jsou nějaká výhradně ženská záležitost.

Jako otcové bychom si měli uvědomit, že není možné své dcery chránit pořád, celý život a všude. Nebylo by lepší snažit se v první řadě o to, abychom se o ně bát nemuseli?

Každodenní zkušenosti většiny žen nejsou v pořádku. Ani nám mužům by se rozhodně nelíbilo, kdybychom jim ve stejné míře měli čelit. A není to otázka rolí žen a mužů – jde mi o zkušenosti, které nám dávají najevo, že jsme něco míň než druzí.

Zeptejte se vaší partnerky, jak to vnímá ona. Jaké to je, když je normální, že ji v práci kolegové plácají po zadku, shazují ji, když něco navrhne, a mají na ni oplzlé poznámky na vánočním večírku. Nebo když na ni banda ožralých chlapů huláká v noci přes cestu.

Mužům tyto nepříjemné, ale o to běžnější skutečnosti začnou docházet až v momentě, kdy jejich vlastní dcera začne dospívat. O dcery mají rodiče větší strach – holky se mají chránit, jak se říká. Jako otcové bychom si ale měli včas uvědomit, že není možné své dcery chránit pořád, celý život a všude. Nebylo by proto lepší snažit se v první řadě o to, abychom se o ně nemuseli tak bát? Jinými slovy, chceme ty samé životní vyhlídky pro své dcery, jaké předpokládáme pro své syny?

Chovat se jako muž k ženám slušně je samozřejmě nutná podmínka, nikoli však podmínka dostačující. Muž se musí proti nevhodnému chování postavit, kdykoli se ho dopouští druzí. Týká se to nás všech a našeho okolí.

Osobně jsem kupříkladu začal mnohem více vnímat, jestli jsou ženy v mém okolí brány dostatečně seriózně v práci. Nejde přitom o nic velikého, často stačí jen pobídnout druhé ke slovu nebo je podpořit, když jsou ostatními zbytečně přerušeni.

Rovnost pohlaví rozhodně neznamená konec sexuality, ztrátu erotického náboje ani písemné souhlasy k sexu. Muži se točí v bludném kruhu, kdy ženy učí neodporovat a pak se diví, že otevřeně neřeknou svůj nesouhlas. A když ho žena vysloví, tak jej muž nebere vážně.

Opravdu musíme být „na šrot“, když děláme námluvy se svým erotickým protějškem? To je další věc, možná by nebylo od věci nebýt pořád pod vlivem. Upřímně – pijeme jako duhy.

Genderová rovnost neznamená život bez pravidel a rituálů. Flirt nemusí být hned sexuální útok v případě, pokud oba ví, že odmítnutí není urážka na

mužství nebo pobídka pro stupňování milostných návrhů. Máme přece každý svobodnou vůli.

Opravdu nejde o to, aby se ženy staly muži a muži ženami, abychom jaksi splynuli v jeden rod. Můj pohled je takový, že je lepší každého vnímat jako jedince. Každý z nás má silné a slabé stránky, v něčem si věříme, jinde jsme citliví a zranitelní.

Naše společenské vztahy v rodině, práci i v sexu by se projevovaly zdravěji a sebevědoměji, kdybychom se mohli spolehnout, že žijeme ve světě, ve kterém se společně shodneme na důstojnosti a svobodě každého z nás, a opravdu bychom se tak k sobě chovali.

Bez umělých a často nereálných očekávání od mužů a od žen. Nevystačíme si s očekáváním sdílení s druhým člověkem? Chtěl bych, abychom byli více lidmi.

VIII. K feminizmu mě přivedlo pozorování tradičního světa

Vyrostl jsem na vesnici. V tradiční rodině. Všude okolo byly jen tradiční rodiny, které vychovávaly děti tradičním způsobem. Kdykoli jsme vyběhli ven, zapárali jsme o tradiční hodnoty a ve školce na nás řvala tradiční učitelka. Hráli jsme tradiční hry a vraceli se do tradičních domů a domovů. Bylo nepravděpodobné, aby ze mě vyrostl člověk zastávající feministické pozice.

Vzpomíná se mnohdy na časy, kdy byl svět v pořádku. Kdy měl muž svou roli a žena svou. Jejich role se opíraly o tradici. Na takový svět je jistě možné vzpomínat, ale pouze za předpokladu, že si nic nepamatujete. Že místo paměti budete používat imaginaci. Nuže, já si z toho světa, který prý byl v pořádku, ještě něco pamatuji a řekl bych, že ať byl čímkoli, určitě nebyl v pořádku. Na feministické pozice mě nevrhlo vzdělání nebo vlastní rozhodnutí, ale pozorování tradičního světa, který nedával vůbec žádný smysl.

Když sledujete tzv. tradiční svět v jednoduché verzi v jednoduchém světě, máte možnost vidět jasněji, co se za ním skrývá. Věci, které třeba na obrázcích Josefa Lady nespátříte. Můžete si například všimnout, že za každou tradiční berličkou (např.: žena se stará o domácnost) je skryta moc a za každou mocí je násilí.

Vyrůstal jsem na nezkaženém venkově. Blízko přírodě. Na onom venkově osmdesátých let kdesi v Sudetech, stejně jako na jakémkoli jiném venkově v zemi, se říkalo, že se žena stará o domácnost a muž o dům. V každém domě jste tak mohli najít tutéž sedřenou ženu, která běhá od rána do večera – pokud zrovna není v práci – po onom domě, udržuje ho pohromadě a u toho míchá polévku a peče pečínku a pere a žehlí a...

A mimo dům jste na každé zahradě při troše štěstí našli zašitého nějakého tradičního otce, kdy ti nejagilnější mlátili kladivem do rezavých hřebíků nebo leštili hadrem Žigulíka a u toho popíjeli pivo. Ti více ortodoxní jen pili pivo a kouřili startky a džihádisti světa tradičních hodnot v garáži popíjeli tvrdý.

A tak jsme mezi nimi pobíhali a kluci se těšili, že až vyrostou, budou stejní jako táta, a holky se děsily, že dopadnou jako mámy, no a mně se nějak stalo, že jsem byl v dětství stížen spravedlivým rozhořčením. Ať jsem vpadl na dvorek kterékoli vesnické tradice, vždy to byl jen podvod. Byla to jen konstrukce, která dávala mužům do ruky pivo a ženám smeták a hadr.

Nebylo nutný mít přehnaně vyvinutou empatii, abyste si jako dítě uměli představit, jaký to asi je, tahat za kratší konec provazu. Dítě na tradiční vesnici osmdesátých let totiž tahá za jeho nejkratší konec. Spolu se psem. Ale ten má

větší zuby. Zatímco většina dětí se identifikovala s agresory, já se vztekal na straně obětí.

Nutno říct, že snaha šířit osvětu mezi mými vrstevníky o arbitrárnosti rozdělení mocenského pole nikam nevedla. Navzdory několika pokusům se mi ve školce nepovedlo zažehnout revoluční oheň a svrhnout tak patriarchát.

Z toho vyplývají dvě věci. První je, že pokud se kdokoli odvolává na tradiční svět minulosti, odvolává se právě na tento mužský výklad světa. Druhá je, že pokud se někdo odvolává na přirozenost, odvolává se na to stejné.

Zkoušel jsem také útočit přímo na mocenská centra, ale navzdory na svůj věk vyvinuté argumentaci jsem se nedokázal efektivně vypořádat s absurditou reakcí typu: „tomu nerozumíš“ nebo „to pochopíš, až vyrosteš“.

Nicméně byl jsem trpělivý. Přispěl k tomu jistě i fakt, že jsem neměl na výběr. Počkal jsem, až vyrostu, tzn. dospěju. Šel jsem studovat sociologii, abych ověřil své teze ze školky. Ukázalo se, že je prozkoumala celá řada autorů a autorů a všichni mi dali za pravdu. Rozdělení rolí se neopírá o žádnou domnělou přirozenost, ale o snahu zachovat a udržet moc.

Dnes se často operuje s termínem přirozenosti. Musím proto připomenout, že přirozenost se neopírá o domnělé zákony přírody, ale původně se s ní začalo šermovat s ohledem na boží záměry. Přirozené tedy bylo to, co bůh chtěl a jak to bůh zamýšlel. Cokoli se tomu přičilo, bylo nepřirozené – tedy odporovalo bohu. Je jistě jen náhoda, že záměry boha na zemi tlumočili výhradně jen muži. Takhle se stalo, že se za boží záměr začalo maskovat přání mužů.

Z toho vyplývají dvě věci. První je, že pokud se kdokoli odvolává na tradiční svět minulosti, odvolává se právě na tento mužský výklad světa. Druhá je, že pokud se někdo odvolává na přirozenost, odvolává se na to stejné.

Jak už jsem uvedl, k feminizmu mě přivedlo pozorování tradičního světa. Stejně jako nevěřím na polednici a vodníka, nevěřím ani na tradiční dělbou rolí. Ani na svět, který byl někdy v pořádku. Žádný svět nikdy v pořádku nebyl. Tenhle taky není. Pravidla, podle kterých žijeme, jsou věcí náhody. Proto považují za povinnost každého člověka je utvářet tak, aby se podle nich na této zemi žilo komfortně pokud možno každému, kdo o to stojí. Protože tak to chce bůh a zákony přírody. Víím to, protože jsem muž.

Lucie Viktorinová

IX. Vzkaz sestřám (a bratrům)

V tomto sborníku pravděpodobně najdete příspěvky mužů, v nichž se autoři dívají kriticky sami na sebe, respektive na mužství. Možná, že v některých z nich budou muži vyjadřovat nesouhlas s genderovými nerovnostmi, kterých je stále v české kotlince dost a dost. A možná se někteří z nich rozepíší o tom, že jsou feministy a proč tomu tak je.

Je to dobrý a důležitý vzkaz a doufejme, že padne na úrodnou půdu, že se dostane k dalším mužům. Nicméně přesto mám pocit, že i tenhle akt, tj. „veřejný“ souhlas muže (mužů) s feminismem, je slyšet hlasitěji než souznění s feminismem i té nejsilnější ženy. Muži, který se k feminismu „přizná“, je věnováno víc prostoru, je mu nasloucháno pozorněji, jeho hlas zkrátka víc rezonuje – holt i v takovém tématu, jako je feminismus.

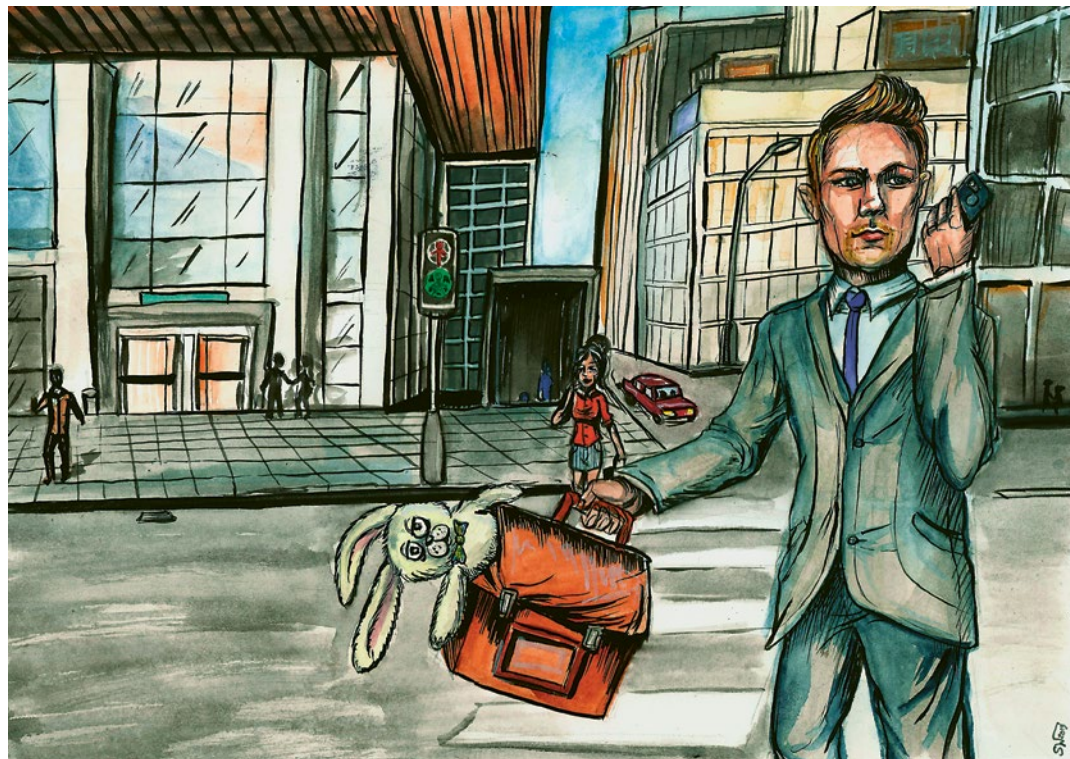
A to by mohlo být přinejmenším trochu nefér. Taky by to mohlo vypadat (už zase), že tu existuje jakýsi tábor mužů, kteří se pomalu ve feministy mění, a oproti nim stojí jakýsi tábor žen, v němž už jsou dávno všechny ženy přesvědčené feministky. Zase bychom byli jen jakýmsi vlastními opaky, opozicemi, protivníky a „kdovíčímještě“. Opět by šlo o dvě nesourodé a naprosto homogenní skupiny – a to sakra není pravda.

Tolik žen v mém životě je tvrdších než leccjaký muž. Tolik mužů kolem me je citlivějších než leccjaká žena. A naopak. Jinak řečeno, všechny ženy (zatím) nejsou feministky – a muže feministy hledáme lupou. Ráda bych tudíž vyvážila mužské hlasy znějící tímto sborníkem a promluvila především k těm, kdo feminismus neznají, či rovnou odsuzují, ať už jsou to ženy nebo muži, prostě kdokoliv.

Nečekejte, prosím, žádné odborné statě. Abych byla poctivá (a kéž by i přesvědčivá), musím si mluvit z duše a napsat, proč vlastně feminismus potřebuju ve svém životě a proč si myslím, že by se hodil i ostatním. Mám v tomhle ohledu své emoce a nebojím se je použít!

Co je tedy pro mě na feminismu nejdůležitější? Bez dlouhého rozmýšlení vím, že to nejzásadnější, co mi feminismus přináší, je „odpoutání se“. Specifické osvobození od předpokladů a očekávání (které se ale v této společnosti může odehrát nejen ženě). Tedy osvobození od toho, jaká bych měla být, jak bych měla vypadat, co bych měla dělat, co říkat a co si myslet.

Dnes vím, že prostě nejsem klidná a tichá žena. Nejsem ani vyrovnaná matka, ani éterická bytost, která dobře vypadá za všech okolností. Ačkoliv jsem se snažila, vlastně jsem taková nikdy nebyla (právě naopak) a už ani nebudu. Ale až díky feminismu jsem zjistila, že se tím, jaká nejsem, nemusím trápit (ačkoliv mnoho lidí a institucí své disciplinační snahy ještě nevzdalo).

Feminismus mi pomohl najít respekt sama k sobě a nejen to. Je natolik posilující, že mi umožňuje být aktivní činitelkou ve světě (jakkoliv je možné, že jde jen o vlastní iluzi). Umožňuje mi být hlasitá, kritická vůči sobě i okolí, vyjádření schopná, reflektující a respektující zároveň – a dokonce u toho všeho i neoholená. Velká úleva, řeknu Vám!

Muži, který se k feminismu „přizná“, je věnováno víc prostoru, je mu nasloucháno pozorněji, jeho hlas zkrátka víc rezonuje – holt i v takovém tématu, jako je feminismus.

Díky feminismu dokážu o věcech mluvit otevřeně a hledat odpovědi na místech, která by přede mnou jinak zůstala zamčená. Není to neucta vůči názorům ostatních, je to nezávislost na nich. A v tom celé to osvobození od očekávání společnosti tkví. Jestli existuje nějaká autentičnost, znám tu svou díky feminismu. Nemusíme být takové, jakými nás ostatní chtějí mít.

To však není celé! Spojení „hašteřivé ženské“ je stejně tak nepravdivé jako spojení „chlapi nebrečí“. Feminismus mi umožnil vidět a zažít sounáležitost s dalšími ženami – v rodině, s přítelkyněmi, v práci. Otevřel dveře a pozval do mého života ženy, aby si vyslechly mé obavy, aby mě povzbudily, aby mě

pobavily, aby mi pomohly s dětmi. Úleva na druhou! Feminismus mi dovolil poznat a prohlubovat sesterství, které je nám mnohdy systematicky zastíráno.

Ano, na začátku feministických směrů je uvědomění si nerovného postavení žen a mužů. Ale feminismus nedělá z žen oběti. Naopak jim dává nástroje, kterými mohou své postavení zvrátit. Stejně nástroje však mohou využít i muži. Uvědomění si sebe sama a podpora sesterství (volně dosad' bratrství) takovými nástroji jsou. A jsou tu i pro ty z nás, které nerovnosti nevidí (či vidět nechtějí). I jim může pomoci upevnit své sebevědomí a prohloubit přátelství s ženami (anebo muži) kolem.

Proto, vy, kdo ještě feministkami a feministy nejste (obzvláště vy mocnější z nás), nebojte se feminismu – můžete jen získat.

Mluvme spolu, mluvte spolu navzájem, diskutujme, jak naše „pohlaví“ ovlivňuje naše životy. Takové diskutování je už samo o sobě obrovskou subverzí řádu, který udržuje nerovnosti, v nichž žijeme. Feminismus může přinést nový prostor, v němž se nebudeme bát mluvit nahlas, jak ženy, tak muži, o věcech, které nám nejsou jasné, trápí nás a o nichž velmi často nikde mluvit nelze (a už vůbec ne s opačným pohlavím).

Opravdu není třeba hrát hru na vítěze a poražené. Ostatně růžová se zašpiní stejně jako modrá. A tak muži, bratři, buďte feministy a nezapomínejte se u toho s námi, sestrami, držet za ruce.

Tomáš Pavlas

X. Můj gender, můj feminismus, moje osvobozování

Vyrůstal jsem na malém městě, dospíval během normalizace a prvních porevolučních let. Naši rodiče stavěli svépomocně dům, v pubertě jsme dost času, s mým o dva roky mladším bratrem, trávili pomoci při různých dokončovacích pracích. Tak jako většina kluků v okolí jsem hrál fotbal. Dvakrát týdně jsme měli tréninky a v neděli se jezdilo na zápasy. Večer jsme se často dívali na televizi. Máma s tátou se měli a mají stále rádi. Táta byl a je, pokud, jde o manuální práce všeuměl, zároveň byl fanda do začínajících počítačů. V husákovsky mrtvé době se hnětlo mé nasměrování na dráhu „normalmana“, muže, který nemá moc důvod nějak zvláště se zabývat svým genderem.

V září 1989 jsem nastoupil na Střední průmyslovou školu elektrotechnickou a denně dojížděl do Prahy. Na úvodní hodině občanské výuky popsal vyučující tabuli jmény Marx, Engels, Lenin. Krátce na to jsme začali stávkovat. Jednou večer jsem stál se spolužáky pod balkónem Melantrichu, slyšel ráčkovat Václava Havla a Martu Kubišovou, jak zpívá Modlitbu. Ti starší kolem nás, ženy a překvapivě i muži brečeli, bylo to nádherné a zároveň se začínalo ukazovat, že to se vším bude trochu komplikovanější. To se potvrdilo hned následující hodinu občanské výchovy, když stejný vyučující napsal na tabuli jména Sokrates, Aristoteles, Platón.

Uplynulo několik let, s mou dívkou jsme si zařídili domácnost ve městě v dojezdové vzdálenosti do Prahy. Zpočátku jsme si schovávali účtenky, aby bylo jasné, že se na nákladech za domácnost podílíme férově. Automaticky jsme to tak chtěli oba, ale byli jiní, kteří to měli jinak, a měli problém s tím, jak to máme my. Začínal se mi vyjevovat můj gender.

Programoval jsem roboty a začínal si při tom připadat jako robot. Sháněli jsme porodnici, kde by se lékaři a sestry nechovali jako roboti, což jsme si dali do porodního plánu, ale většina porodnic s tím měla problém. Narodil se nám první syn a začalo to být opravdu zajímavé. Podíleli jsme se férově na péči. Když byl syn nemocný, což bylo dost často, můj gender se mi zkrátil tak, že jsem se třeba ani nedostal z domu. Nevyspání, únava, pleny, slintáky, pleny, radost, očkování, starosti, radosti.

Jak to teď udělat fér, když je tu někdo třetí, malý a „sobecký“, který to dost „řídí“? Profesní přestávky během civilní služby jsem využil k rozloučení se svou kybernetickou dráhou. Jezdil jsem pak v Praze na parníku, dělal výškové práce, připravoval teambuildingové programy. Měl jsem více volnosti, ale menší příjmy.

Dostala se mi do ruky kniha *Železný Jan* od Roberta Blye. Přečetl jsem jí jedním dechem a přemýšlel jsem, jak propojit téma mužství a dospělosti s mou vášní k horolezectví. Načetl jsem další literaturu, sepsal projekt, svoji vlastní úvahu o mužském genderu. Chyběl mi však základ v humanitních vědách. Svůj gender jsem vnímal jako příliš technický, chtěl jsem si rozšířit obzory a přihlásil se do nově otevřeného studia Gender studies na Karlově univerzitě.

V ročníku jsem mezi studujícími byl jediným mužem, setkal jsem se s radikálně odlišným přístupem než na ČVUT. Dosud si vybavuji narvanou největší posluchárnu elektrofakulty a obávaného matikáře, jak ostentativně přerušil výuku, a dívá se kamsi do dvacáté řady, kde sedím. Pak spustí něco o tom, že žvýkat při přednášce je neomluvitelné a že si mě bude pamatovat. Podobně jako já v té chvíli se asi cítí babičky a dědečkové na předváděcí akci, když je preventivně poníží šmejdský prodejce. Raději si pak koupí hrnec za třicet tisíc, aby se to už neopakovalo. Zkoušku z matematiky jsem nakonec udělal, protože dotyčnému docentovi ostrovidovi při zkoušce vůbec nestálo za to zvedat k prvkům oči.

Na katedře genderových studií nás bylo mnohem méně, byl prostor diskutovat. Vyučující nám zadávali spoustu práce, psali jsme pořád dokola reflexe, eseje. Bylo toho hodně, ale byla to radost, neboť vztah studující – vyučující, byl mnohem více partnerský, než autoritativní. V Česku je feminismus stále podezříván ze skryté přípravy novodobé totality. Je to nesmysl už kvůli zásadám feministické pedagogiky. Ta zdůrazňuje nehierarchický vztah mezi vyučujícími a studujícími. Upozorňuje na obousměrnost vztahu, i vyučující je intelektuálně obohacován při diskusích se studujícími. Ačkoliv je genderovým studiím neustále vyčítána přílišná ideologie, já jsem zažil na katedře genderových studií velmi otevřené, tolerantní a liberální prostředí.

První dva semestry jsem v diskusích bránil Jungovy archetypy, vyučující mne neshazovali, ale věcně se mnou polemizovali, pod tíhou dalších a dalších argumentů jsem svou představu o genderu, feminitě a maskulinitě postupně proměňoval. České představy o mužství teď dokážu vidět jako velice komplexní téma. Při jejich analýze využívám kritické myšlení, tak jako to v jiných oblastech činí většina z nás, ale mužství je nějak „záhadně“ imunní.

Po škole jsem začal pracovat v neziskovém sektoru. Být v Česku feministou není snadné, natož „profesionálem“ z NGO. Zároveň to není žádné hrdinství. V současné situaci je to spíše něco jako povinnost. Nesnadnost spočívá zejména v úkolu, jak svůj mužský feminismus uchopit a nepřibalit k tomu zvnitřněnou nadřazenost. Jestliže muži řeční na všemožných fórech, měli by se feministé sami sebe umět ptát, zda je nutné vystoupit. Jestliže ženy narážejí na skleněný strop, a na muže feministy čeká skleněný výtah, měli by se ptát, zda je nutné do něj nastupovat při každé příležitosti.

Když se český muž nějak více veřejně identifikuje s feminismem, setkává se s celou řadou reakcí. Ženami feministkami je oceňován a vítán, což je

v příkrém rozporu s jejich prezentací jako někoho nepřátelského vůči mužům. Protože ztělesňuje svého druhu abnormalitu, dostává prostor v médiích, možnost vyjadřovat se. Běžní muži, např. kamarádi, do svého vztahu k němu přidávají jakousi zvláštní směs nedůvěry a ironie. Čas od času, když jejich zvědavost naroste, musí se i před nimi obhajovat, že dělá něco, co má smysl, a ne nebezpečnou kontrarevoluci.

Pokud prezentuji své argumenty a názory v mainstreamovém médiu, tak vyvolávám i posměšné komentáře. Nemůžu říci, že se mě to osobně nedotýká. To co dělám, dělám proto, že mám senzitivitu nikoliv hroší kůži. Je zajímavé, že jsem vlastně dost standardní muž, příslovečný bílý heterosexuál ze střední třídy. Piju pivo, dlouhá léta jsem hrál fotbal, týrá tělo při běhu a horolezectví, původně jsem vystudoval techniku, svépomocně jsem stavěl vlastní dům, zasadil několik stromů, mám dvě děti, dokonce ty příslovečné syny, k doktorovi jdu, až když to je akutní, a tak dále. Je zajímavé, jak je možné být díky pár větám „exkomunikován“.

Vím, že většina mužů si vůbec žádný problém s nerovností žen a mužů ve společnosti nepřipouští. Přesto zřejmě, podobně jako Franci, klid v duši nemají, jak dokládají jejich nebývalé vyhrcované reakce na feminismus.

Můj osobní vývoj, moje stávání se feministou, ne snad že by bylo dílem náhody, ale rozhodně nebylo nějak dlouhodobě plánované. Těžko říci, jaké by byly teď moje postoje, kdybych nezaložil rodinu s emancipovanou ženou, kdybych ve třiceti letech nezahlédl vypsání přijímacích zkoušek do nově otevřeného magisterského oboru. Možná, že kdybych dál programoval roboty, tak bych teď místo příspěvku do tohoto sborníku psal hejt proti feminismu v rámci jedné z gender-wars na facebooku. Z nedávného výzkumu společnosti Člověk v tísni vyšlo najevo, že nejvíce hate-speech šíří muži technického vzdělání staří 30–50 let.

Na druhou stranu, myslím, že existovaly i určité předpoklady, na základě nichž, dělám, co dělám. Čím dál více si uvědomuji, jak mne ovlivnili rodiče. Táta se nikdy nechoval k mámě hrubě, nikdy neměl potřebu mít dominanci, dokázal žít důstojně vedle silné a sebevědomé ženy. Můj otec, i když by o sobě jistě neprohlásil, že je feminist, byl a je pro mě důležitým vzorem.

Baví mne věci promýšlet, problematizovat a zkoumat, zda stojí. V tomto smyslu je konstruktivismus, na kterém genderová studia stojí, mojí živnou půdou. Ačkoliv řadu velkých pravd a vyprávění konstruktivistický feminismus relativizuje, zároveň mi pomáhá tříbit si určitá přesvědčení, na kterých stavím vše další. Jsem přesvědčen, že všichni lidé bez ohledu na pohlaví, barvu kůže, výši konta, atd., jsou si rovni v právech a důstojnosti. Nemohu, neumím a nechci se smířit s postoji zpochybnujícími něčí důstojnost.

Nemyslím si, že je možné být feministou jen na základě morálního požadavku. Je to důležitá podmínka, ale nestačí. Je také potřeba mít nějaký vlastní zájem, něco, co člověka dobříjí a uspokojuje. Pro mne je to zaprvé možnost žít originální život. Různí antifeministé mají plná ústa „pravého autentického muže“, ale přitom prodávají konfekční patriarchální šablonu. Řečeno s Bohuslavem Blažkem: „Zapadnout do ní a myslet si o ní, že je odvěká, poetická a pro chod světa nezbytná, znamená vlastně zbavit se autenticity, vyměnit své jedinečné bytí za prefabrikovanou pověru.“

Zadruhé je to život bez kostlivců ve skříni. Spisovatel František Langer v románu Periferie popisuje drama muže Franciho, který spáchal zločin, jde se udat, ale nikdo mu to nevěří. Muž se trápí výčitkami, protože: „Dobrý člověk je ten, který není schopen žít s tím, že jeho hříchy nejsou potrestány.“ Ví, že většina mužů si vůbec žádný problém s nerovností žen a mužů ve společnosti nepřipouští. Přesto zřejmě, podobně jako Franci, klid v duši nemají, jak dokládají jejich nebývale vyhrocené reakce na feminismus. S největší pravděpodobností ani netuší, proč tak negativně a vyhroceně reagují. Pro klid duše je důležitý čistý stůl, proto je feministické hnutí důležité i pro muže. Feminismus je i naše osvobozování.

Společný závěr

Je pro muže ve feministickém projektu vůbec nějaké místo? Je, už proto, že příčiny nerovnosti souvisí velmi se sdílenými představami mužství. Zároveň, i pokud jde o mužství, nejpodstatnější není, kdo co říká, ale co kdo říká. Představy o mužství nemohou být vyjímány z demokratické diskuse a neovlivněny pohledem žen. Proto se genderman diskusí účastní ženy a v tomto sborníku jsou též texty ženských autorek.

Problém s českými muži je ten, že pro pocit spokojenosti a pocit autenticity žitého mužství jsou puzeni k tomu, aspoň občas vystupovat z nadřazené autoritativní pozice. Jak známo, nadvláda je velmi často neviditelná pro ty, kdo ji mají. Jako muži se musíme za prvé především snažit zbavovat zmíněné slepoty. Za druhé bychom měli v diskusi s ženami společně promýšlet, co konkrétního by muži mohli, měli, či musí dělat, aby se genderová rovnost zvýšila. Tyto dva momenty pokládáme za základní předpoklady mužského feminismu.

Chceme více pochopit principy, na kterých jsou české představy o mužství tvořené, a aktivně přispět k jejich pozitivní změně. Chcete se přidat? Přidejte se!

Teoretické východisko je nutné promítat do každodenní žité praxe. Je nutné podílet se na domácích pracích, péči o děti. V komunikaci i sexu je nutné jednat partnersky a konsensuálně. V partnerském životě je nutné vystříhat se bytí náznaků násilí, které evokují převahu fyzické síly. Musíme se jako muži distancovat od mužů, kteří se chovají otevřeně sexisticky, aby si nemohli vykládat naše mlčení jako souhlas, a také proto, že sexistické chování je nejčastěji mužské jednání určené jiným mužům, bytí je cílené na ženy. Musíme vnášet feministická témata do diskusí v mužských kolektivech. Musíme prosazovat feministické apely, protože z mužských úst budou více slyšet a nelze je tak snadno shodit jako hysterické výkřiky. Je to smutné, je to součást problému, ale můžeme toho strategicky využít k odstranění problému.

Vytkne-li nám někdo přes naši snahu chybu, musíme být schopni se na místo popuzení zamyslet, zda jsme opravdu jednali s deklarovaným feministickým přesvědčením. Je totiž jasné, že chybovat budeme. I když svého zvnitřnělého patriarchálního dozorce dostaneme pod kontrolu, zcela jistě nás občas převezze nějakou nečekanou sabotáží.

S rostoucí demokratizací a emancipací žen se specificky mužské pole zužuje. Ženy dnes například dobývají himalájské osmitisícovky, posty ve vládě i armádě nebo Nobelovy ceny. Specificky mužských výzev ubývá, ale naléhavost jedné výzvy s postupujícím časem neustále roste. Muži by se měli

k problému nerovnosti žen a mužů postavit čelem. Iniciativa Genderman je snahou vytvořit bezpečné prostředí, kde osvobození mužů od patriarchálních předsudků má větší šanci. Chceme více pochopit principy, na kterých jsou české představy o mužství tvořené, a aktivně přispět k jejich pozitivní změně. Chcete se přidat? Přidejte se!

Autorský tým

Andrš Honza

Vede marketingový tým v česko-americkém technologickém Data Linage Automation startupu MANTA. Vystudoval britská a americká studia na Západočeské univerzitě v Plzni a dlouhodobě se věnuje herním studiím a komunitám ve virtuálních prostředích. Mluví anglicky a španělsky (*más o menos*) a mimo práci si rozšiřuje obzory hraním videoher, cestováním, čtením a psaním.

Biler Stanislav

Český spisovatel, sociolog, vlastenec a cestovatel. Narodil se v podhůří Nizkého Jeseníku. Publikuje analýzy a komentáře v českých médiích. V roce 2017 mu vyšla v průvodci To je Brno kapitola o vybraných vesnicích Jižní Moravy a ve stejném roce pak kniha Nejlepší kandidát. V minulosti pracoval jako dělník, výzkumník, pracovník call centra nebo televizní dramaturg. Žije v Brně, ale rád by žil někde jinde.

Bittner Petr

Brněnský filozof a publicista, kmenový autor Deníku Referendum. V minulosti vedl komunikaci Strany zelených nebo kampaň Úřadu vlády To je rovnost!, zaměřenou na témata domácího násilí, sladování práce a rodičovství. Dnes se stará o mediální komunikaci brněnských sociálních projektů, jako je Rapid Re-Housing.

Fárová Nina

Vystudovala sociologii na Filozofické fakultě Západočeské univerzity v Plzni, v současné době je zde doktorandkou na Katedře antropologie. V rámci své disertační práce provádí etnografický výzkum základního školství v ČR, primárně ji zajímá téma mužů a maskulinit ve feminizovaném prostředí. V současné době pracuje jako výzkumná asistentka v Národním kontaktním centru – gender a věda SOÚ AV ČR a vyučuje genderové kurzy na Katedře sociologie FF ZČU.

Juřík Richard

Rád o sobě napůl nabubřele a napůl sebeironicky říká, že je profesionální státní úředník. Zabývá se společenskými tématy v širokém rozletu, nejbližší skutečné pojmenování jeho profese je politická ekonomie. Ačkoliv racionalista a spořádaný člověk navenek, rád upadá do alternativy a věří v poslání žít

lidský život v jeho bujarém společenském i hlubokém duchovním rozměru. Jeho společností jsou tak lidé, kteří se snaží o lepší správu věcí společenských, život, ducha, muziku, literaturu, večírky, moudra všeho druhu nebo jak se v životě vymotat.

Pavlas Tomáš

Iniciátor projektu Genderman. Vystudoval kybernetiku na ČVUT a Genderová studia na Fakultě humanitních studií UK. V Otevřené společnosti, o. p. s., koordinuje projekty, zaměřené na rozvoj rovnosti žen a mužů. Píše o rozvoji občanské společnosti v souvislosti s rovností žen a mužů. Zaměřuje se na souvislosti mezi českými představami o mužství a úrovni demokracie. Zasedá ve výboru Genderové expertní komory ČR. Na FHS UK vyučuje kurz Kritická mužská studia. Je členem Rady vlády pro rovnost žen a mužů a jejich přidružených výborů. Žije se ženou Lenkou a dvěma dětmi (Metodějem a Juliánem) v Praze.

Senšt Lukáš

Esejista, vystudoval Ústav filosofie a religionistiky UK v Praze. Pracoval jako redaktor a sloupkař Deníku Referendum. V současné době působí jako vedoucí rubriky esejů v časopise Tvar a vedoucí vydání magazínu Greenpeace. V roce 2017 byl oceněn Novinářskou křepelkou za výjimečný výkon v oblasti žurnalistiky.

Škrob Jan

Básník, překladatel a aktivista. Vystudoval sociální antropologii na Fakultě humanitních studií UK. Publikoval básnické sbírky Pod dlažbou (EMAN, 2016) a Reál (Malvern). Pro Radio Wave a magazín A2larm komentuje aktuální dění, jako redaktor a moderátor se podílí na přípravě týdeníku Hergot!, věnovaného tématu náboženství v současné společnosti.

Špondrová Pavla

Právníčka a socioložka, vystudovala také politologii. Profesně se zaměřuje na ústavněprávní a lidskoprávní otázky, rovnost a nediskriminaci. V současné době se věnuje insolvenčnímu právu na Krajském soudě v Praze. S manželem a dvěma dětmi žije v Praze.

Veselá Natálie

Editorka, lifestyleová novinářka. Vychovali ji jako hodnou holku, co musí všechno zvládnout. A ona se to snažila plnit. Problém nastal ve chvíli, kdy se stala matkou a zároveň živitelkou rodiny. Pak jí přestalo dávat smysl, proč ji společnost i vlastní rodina stigmatizuje za to, že si pořídila dítě s kreténem a že s ním nechce trávit zbytek svého života. Plody svých špatných rozhodnutí sklízí dodnes. Přesto se to snaží nějak ustát bez ztráty květinky.

Viktorinová Lucie

Věnuje se genderovým tématům zhruba posledních patnáct let. Zajímají ji především možnosti práce s genderovou perspektivou v organizacích (nejen) státní správy, občanský aktivismus v proženských tématech a mužská kritická studia. Pracuje ve státní správě, pro kterou mimo jiné vytvořila projekt 22 % K ROVNOSTI, který míří na genderové nerovnosti v odměňování a strategický Akční plán pro vyrovnané zastoupení žen a mužů v rozhodovacích pozicích. S genderovými tématy pracuje také v neziskovém sektoru a doma, je mámou dvou malých dětí. Má ráda tanec, pivo, ženskou beletrii a spoustu dalších krás života.

0 iniciativě Genderman

Iniciativu zastřešuje **Otevřená společnost, o. p. s.**, a jde o neformální skupinu lidí motivovaných zlepšit úroveň genderové rovnosti v České republice a vnímají odpovědnost mužů v demokratizačním procesu. Genderman je iniciativa, otevřená všem, kdo mají podobný cíl. Cílem není znormalizovat muže a ženu na „bezpohlavního člověka“ nebo nějaký nový ideál – nový správný muž. Cílem je prostřednictvím dialogu osvobodit se od předsudků. „Příručka“ pro muže (i ženy), kteří chtějí něco změnit: <http://www.otevrenaspolecnost.cz/knihovna/otevrenka/prosazovani-genderove-rovnosti/gendermanem-snadno-a-rychle.pdf>

Oslovil Vás Genderman? Přidejte se! Kontaktujte nás přes www.genderman.cz.